

נשים בז' העולים

**א. מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יח:ד-ה**

בתשעה באב, ארבעה פסוקים משל ירמיה, המאוס מאסת את יהודה, עד כי אתה עשית את כל אלה, ושני מזמורים הללו, אלקים באו גוים בנחלתך, ועל נהרות בבל; ואף על פי שבכל מקום דברי קדושה [כתובים] מקדימין לדברי קבלה [נביאים], בזה דברי קבלה מקדימין לדברי קדושה.

יש שקורין ספר קינות [איכה] בערב, ויש שמאחרין עד הבקר לאחר קריאת התורה, שלאחר קריאת התורה עומד אחד, וראשו מתפלש באפר, ובגדיו משולשין, וקורא בבכייה וביללה. אם יודע הוא לתרגמו מוטב, ואם לאו נותנו למי שיודע לתרגמו בטוב, ומתרגם לפי שיבינו בו שאר העם והנשים והתינוקות, שהנשים חייבות לשמוע **קריאת ספר** כאנשים, וכל שכן זכרים, וכן הן חייבות בקריאת שמע ובתפילה ובברכת המזון ובמזוזה, ואם אינן יודעות בלשון הקודש, מלמדין אותן בכל לשון שיכולות לשמוע וללמוד. מיכן אמרו, המברך [ברכת המזון] צריך שיגביה קולו משום בניו הקטנים ואשתו ובנותיו.

**ב. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפב:ג**

הכל עולים למנין שבעה, אפילו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור.

**ג. מגן אברהם סימן רפב ס"ק ו**

משמע מכאן [מלשון השו"ע] דאשה חייבת לשמוע קריאת התורה. ואף על פי שנתקנה משום ת"ת, ונשים אינן חייבות בת"ת, מ"מ מצוה לשמוע כמו מצות הקהל שהנשים והטף חייבים בה עס"י קמ"ו. ומיהו י"ל דאף על פי שאינן חייבות, עולות למנין, וכ"כ התוספות סוף ר"ה. אבל במסכת סופרים פ"ט כתוב "הנשים חייבות לשמוע קריאת ספר כאנשים ומצוה לתרגם להם שיבינו" עכ"ל. וכאן נהגו הנשים לצאת חוצה:

**ד. רב אלישיב – קובץ תשובות ג:או"ח מה, רגשי לב ז:טז:כו**

**ה. ר' פרימר, טרדישון, הערת שוליים פה**

R. Ahron Soloveichik, in a conversation with Dov I. Frimer (3 Tammuz 5757 – July 8, 1997), maintained that men and women share the same obligation (or lack thereof) in both *tefilla be-tsibbur* (including the obligation to pray three times a day...) and *keri'at ha-Torah*. However, even where women are personally obligated, R. Ahron Soloveichik posited that they are, nonetheless, specifically excluded by *Hazal* from counting towards a *minyan* or serving as a *hazzan* or *ba'alat keriah* because of *kevod ha-tsibbur*. R. Soloveichik acknowledged, however, that the accepted practice among women is not in accordance with his view.

**ו. תוספות מסכת ראש השנה דף לג. "הא ר' יהודה"**

ור"י ב"ר יהודה מביא ראיה דנשים מברכות על כל מצות עשה שהזמן גרמא מדאמרין (מגילה דף כג.) הכל עולה למנין שבעה ואפי' אשה ואפי' קטן ואף על גב דאשה אינה מצווה לעסוק בתורה

**ז. ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף יג עמוד א**

הכל עולין למנין שבעה ואפילו אשה ואפי' קטן. פי' עולין להשלים קאמר ולא שיהו כולם קטנים ולא נשים דכיון דלאו בני חיובא נינהו לא מפקי לגמרי.

**ח. ר' שלום מרדכי שבדרון, דעת תורה או"ח רפב:ג**

וע' תוס' ר"ה לג. דקרה"ת אינו תלוי במצות לימוד תורה, וכבר רמז המג"א בעצמו לזה. ועי' גיטין מ. [א"ר יהושע בן לוי: עבד שהניח תפילין בפני רבו - יצא לחירות. מיתבי, ל'וה הימנו רבו, או שעשאו רבו אפטרופוס, או שהניח תפילין בפני רבו, או שקרא שלשה פסוקים בבהכ"נ בפני רבו - ה"ז לא יצא לחירות! וכו"ו] ואם עבד חייב בקרה"ת, מאי רבותא דלא יצא לחירות? [ויו"ד רסז:ע, והרי דעבד פטור מקרה"ת בצבור, וא"כ הוא הדין אשה!]

**ט. שו"ת יחיה דעת חלק ד סימן כג**

אמנם במסכת סופרים (פרק י"ח הלכה ד') איתא, שצריך לתרגם קריאת ספר תורה בשביל עמי הארץ והנשים, שהנשים חייבות לשמוע קריאת התורה כאנשים. (וע' בערך השלחן סי' רפב סק"ד בשם הסמ"ג.) ברם בקושטא אי אפשר לפרש דברים כפשוטם, וכדמוכח בתוספות ראש השנה (ל"ד ע"א), ובהרא"ש קידושין (פרק א' סוף סימן מ"ט), שהנשים פטורות מקריאת ושמיעת ספר תורה. וכן כתב

רבינו יצחק בן גיאת, הביאו הרב רבי דוד אבודרהם בספרו (דף י"א סע"א). וכן כתב בהדיא המאירי (מגילה כ"ג ע"א) שנשים פטורות משמיעת ספר תורה.

וראיתי במעשה רוקח (בפרק י"ב מהלכות תפלה הלכה י"ז) שעמד גם כן בקושיא היאך הנשים עולות למנין שבעה והרי פטורות הן מתלמוד תורה. וכתב ליישב קצת על פי דברי מסכת סופרים הנ"ל, שהנשים חייבות לשמוע קריאת ספר תורה כאנשים. ע"ש. ולא זכר מדברי הפוסקים הנ"ל.

וראיתי למרן החיד"א זצ"ל בכסא רחמים על מסכת סופרים שם, שכתב, שמלת **חייבות** לאו דוקא, שהרי נשים פטורות לגמרי מתלמוד תורה, אלא **מנהג טוב בעלמא הוא**, ולכן פשטה ההוראה בכל גלילותינו שאין הנשים הולכות לשמוע קריאת ספר תורה בעזרת נשים אלא איזה זקנות, וגם הן אינו בדרך קבע. (וראה עוד בברכי יוסף סימן רפב סק"ד מה שכתב על המגן אברהם שהביא דברי מסכת סופרים הנ"ל להלכה). ע"ש.

והגאון רבי יהודה עייאש במטה יהודה (סימן רפ"ב סק"ז) כתב גם כן שבודאי אין חיוב מן הדין על הנשים לשמוע קריאת ספר תורה, שהרי פטורות הן מתלמוד תורה, ולשון "חייבות" שבמסכת סופרים לאו דוקא הוא, אלא זהירות בעלמא. **תדע** שמסיים שם "וכן חייבות בקריאת שמע ותפלה וכו'". והרי שנינו (ברכות כ' ע"א) שנשים פטורות מקריאת שמע, אלא ודאי שהוא דרך זהירות בעלמא שיהיה להן שכר טוב בקיום שמיעת קריאת ספר תורה, וקבלת עול מלכות שמים. עכת"ד

#### י. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרעו סעיף ה

ואמת שכן הוא במס' סופרים [פ"כ ה"ו] וז"ל "המדליק מברך להדליק נר ואומר הנרות האלו אנו מדליקין וכו' ועל ישועתך ברוך אתה ד' שהחיינו ואומר שעשה נסים וכו' עכ"ל... ונ"ל ברור דגם במס' סופרים אין הכוונה שיאמר השתי ברכות אחר הנרות הללו. וראה שהרי הטור כתב לעשות הג' ברכות ביחד ואח"כ כתב בשם מס' סופרים לומר הנרות הללו ושכן היה נוהג מהר"ם והרא"ש ז"ל ע"ש הרי להדיא שכן פירשו הכוונה. או שטעות הוא במסכת סופרים. וצ"ל השתי ברכות מקודם **דהרבה טעות נפלו בה כידוע** וכן עיקר לדינא וגם מהר"ם עשה כן וכן הוא בתשו' מהרי"ל וכן אנו נוהגים:

#### יא. משנה מסכת ברכות פרק ג משנה ג

נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת שמע ומן התפילין וחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

#### יב. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כג עמוד א

תנו רבנן: הכל עולין למנין שבעה, ואפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה, מפני כבוד צבור.

#### יג. תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג:יא

ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת שבעה ואם רצו להוסיף אל יוסיפו דברי ר' ישמעאל. ר' עקיבא אומר ביום טוב חמשה וביום הכפורים שבעה ובשבת ששה ואם רצו להוסיף מוסיפין. והכל עולין למנין שבעה אפי' אשה אפי' קטן אין מביאין את האשה לקרות לרבים.

#### יד. משנה מסכת מגילה פרק ד משנה ו

קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו

#### טו. רש"י מסכת מגילה דף כד עמוד א

קטן אינו פורס על שמע - לפי שהוא בא להוציא רבים ידי חובתן, וכיון שאינו מחויב בדבר - אינו מוציא אחרים ידי חובתן.

#### טז. בית יוסף אורח חיים סימן נג

ומדברי רבינו ודברי המפרשים שכתבתי משמע בהדיא שקטן אינו רשאי לירד לפני התיבה אפילו באקראי בעלמא. ויש לתמוה על מה שנהגו שקטן יורד לפני התיבה במוצאי שבתות להתפלל תפלת ערבית! ואפשר לומר דלא הקפידו חכמים אלא בתפלת שחרית שיש בברכת יוצר, ובתפלה, קדושה. וגם שצריך שליח ציבור לחזור התפלה להוציא הרבים ידי חובתן, וקטן כיון דלאו בר חיובא הוא אינו מוציאם, כדתנן "כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן." ושמעתי שהרב ה"ר יוסף אבודרהם קרא תגר על מנהג זה שנהגו הקטנים לירד לפני התיבה במוצאי שבתות, והסכים על ידו הרב הגדול מה"ר יצחק די ליאון ז"ל לבטל המנהג. ומצאתי להרשב"א שכתב בתשובה (ח"א סי' רלט) בשם הראב"ד דטעמא דתנן דקטן אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה, דכיון דברכות ותפלות דרבנן נינהו וקטן שהגיע לחינוך דרבנן, הוי אמינא אתי דרבנן ומפיק דרבנן, קמ"ל דמשום כבוד הצבור לא עבדינן, גנאי הוא לצבור שהקטן מוציאן עכ"ל. ולפי טעם זה יש מקום למנהג לומר שהצבור מוחלים על כבודם. ואפילו למאי דפירש רש"י דטעמא דמתניתין משום דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן, איכא למימר דתפלת ערבית שאני דרשות היא (ברכות כז):

#### יז. משנה מסכת מגילה פרק ב:ד

הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן.

יה. שו"ת הריב"ש סימן שכו

אינו מצטרף לעשרה שצריך לקריאת התורה, אלא צריך שיהו בבית הכנסת עשרה כלם גדולים, אלא מפני שאין הכל בקיאין בקריאת התורה, לא הטריחו הצבור להביא שבעה גדולים היודעים לקרות בתורה. וכשהתקינו שיהיו שבעה קורין בתורה, היתה התקנה שהקטן היודע לקרות יעלה למנין ז', כדי שלא להטריח הצבור להיות כל הז' גדולים, ואולי לא ימצאום יודעים לקרות. ואפי' אשה התירו מטעם זה, אם לא מפני כבוד הצבור

### נשים מברכות על העליות שלהן

יט. ר' שלמה זלמן אוירבך, מובא הליכות שלמה תפילה טז:יג

ואם קראוהו לעלות, אם הוא יום א' לחוה"מ בארץ ישראל יעלה ויברך, אך טוב שלא יעלה למפטיר, אבל בשאר ימים ישתמט במדת האפשר מלעלות, אף לאחר שקראוהו.

**הערת שוליים ל:** ורק בכה"ג שאי אפשר לו כלל להשתמט והו"ל מילתא דפרהסיא [ולכן אסור לפרוש מן הציבור], יכול לעלות ולברך אפילו בימים שאינם ימי קריאה, דכיון שעיקר הקריאה והברכות נתקנו לכבוד הציבור אין בזה משום ברכה לבטלה ויכול להוציאם ידי חובתם אע"פ שפטור בעצמו, דאינו מברך לעצמו אלא לציבור...

כ. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן קלה:הקדמה

ברכה "לעסוק" בשחרית עולה לזה [עלייה לתורה] וגם כל הברכות. אף על גב דהוה הפסק גדול, לא חשיב הפסק, דכל רגע צריך לעסוק בתורה, "אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה" כולל גם זה, ומפני כבוד הציבור חוזר ומברך אשר בחר בנו...

כא. פרישה, או"ח רפב:ג

והביא שם הרא"ש ראיות לדבריו [של רבינו תם על כח נשים לברך על מצוה אף שהן פטורות], ואחת מהן הוא שהרי נשים וקטנים עולים למנין הקרואים, וכיון דעולים צריכין לברך אע"ג דנשים אינם מחוייבין בקריאה ולימוד התורה אפילו מדרבנן. ודחה אותה ראיה מתרי טעמים, חדא דברכת התורה לאו משום חיוב נתקנה אלא משום כבוד, שהרי מי שנפטר באהבה רבה או שבירך כבר ברכת התורה חוזר ומברך על קריאתו בתורה...